

Deloitte Legal Newsflash

Greenille Private Client Team

Vermenging van banktegoeden na het overlijden van een echtgenoot

Stel dat echtgenoten onder een gemeenschapsstelsel zijn gehuwd. Na het overlijden van een echtgenoot gebeurt het wel eens dat de effectenportefeuilles en rekeningen integraal op naam van de langstlevende echtgenoot geplaatst worden. Dit terwijl de langstlevende echtgenoot in principe slechts de helft verkrijgt in volle eigendom (op grond van het huwelijksvermogensrecht) en de andere helft in vruchtgebruik (op grond van het erfrecht), tenzij er voorzien is in een afwijkende regeling, bijvoorbeeld in een testament of in het huwelijkscontract. De blote eigendom van die andere helft komt dan in principe toe aan de kinderen. In dat geval ontstaat een onverdeeldheid tussen de langstlevende en de kinderen voor de blote eigendom. Vaak gaat men evenwel niet over tot verdeling ervan, en zet men de banktegoeden volledig op naam van de langstlevende (alleen) zodat deze er volledig beschikkingsrecht over heeft. Dit heeft evenwel tot gevolg dat er (zeker met betrekking tot de gelden) een vermenging optreedt. Een deel van bijvoorbeeld die gelden komt immers toe aan de kinderen. Dit kan evenwel leiden tot ongewenste fiscale gevolgen bij het overlijden van de langstlevende. Zo blijkt ook uit de feiten die aan een recent vonnis van de Rechtbank van eerste aanleg te Gent ten grondslag liggen.

Hetgeen we hier uiteenzetten geldt uiteraard ook voor goederen die in onverdeeldheid toebehoren aan echtgenoten

gehuwd onder scheiding van goederen. Bij het overlijden van een echtgenoot zal de blote eigendom van diens aandeel in de onverdeelde goederen in principe toekomen aan de kinderen, en het vruchtgebruik aan de langstlevende echtgenoot. Ook in dat geval ontstaat een onverdeeldheid tussen de langstlevende en de kinderen voor de blote eigendom. Overlijdt een echtgenoot kinderloos, dan verkrijgt de langstlevende de volle eigendom van het gemeenschappelijk vermogen en/of van het vermogen dat exclusief tussen de echtgenoten in onverdeeldheid was, en het vruchtgebruik over de overige goederen van het eigen vermogen van de eerststervende. Uiteraard bij gebrek aan afwijkende regeling.

Rb. Gent 9 april 2019

Na het overlijden van vader (gehuwd onder het wettelijk stelsel) werden de rekeningen en effectenportefeuilles die eerder op naam van vader en moeder stonden, geheel op naam van moeder geplaatst. Moeder en de 2 kinderen waren nooit overgegaan tot vereffening en verdeling van de nalatenschap, en dus ook niet van het huwelijksvermogensstelsel dat tussen de echtgenoten had bestaan.

Vervolgens overlijdt moeder. In de aangifte van nalatenschap vermelden de kinderen dat de rekeningen en effectenportefeuille op naam van moeder deel uitmaakten van het gemeenschappelijk vermogen dat bestaan had tussen hun moeder en vader. Op het aandeel van wijlen hun vader in dat gemeenschappelijk vermogen en dat deel uitmaakte van zijn nalatenschap, hadden zij bij zijn overlijden reeds erfbelasting betaald. Om die reden menen de kinderen dat zij nu slechts op het verschil belast mogen worden.

De Vlaamse Belastingdienst ('Vlabel') aanvaardde de gevraagde vermindering van de heffingsgrondslag evenwel niet, en stelde dat de kinderen werden vermoed afstand te hebben gedaan van de vordering op hun aandeel in de nalatenschap van vader. Hiertegen dienden de kinderen bezwaar in. Vlabel hield evenwel voet bij stuk, en stelde dat enkel wanneer de tegoeden aangegeven bij het eerste overlijden, op het ogenblik van het tweede overlijden nog individualiseerbaar waren, de heffingsgrondslag met het tegoed van de rekening bij het eerste overlijden verminderd kon worden. Bij gebrek aan bewijs van die individualiseerbaarheid, werden de bezwaren afgewezen.

De kinderen kwamen daartegen op voor de rechtbank. De rechtbank stelde vooreerst duidelijk dat niet kan worden vermoed dat de kinderen afstand gedaan hebben van hun aandeel in de nalatenschap van vader. Indien Vlabel dergelijke afstand beweert, dan dient zij daarvan het bewijs te leveren, hetgeen zij niet doet. Het loutere feit dat de kinderen dat aandeel pas bij het overlijden van hun moeder opeisen en haar in het bezit van de goederen laten, impliceert dus niet automatisch dat de kinderen afstand zouden hebben gedaan van hun rechten in de nalatenschap van vader.

De rechtbank stelde wel dat er een vermenging was tussen de onverdeelde helft waarvan moeder vruchtgebruiker was en de onverdeelde helft waarvan ze volle eigenaar was. De rechtbank stelde vast dat moeder zich gedroeg als enige eigenaar van de geld- en effectenportefeuilles zoals die bestonden op moment van overlijden van vader. Tot slot

stelde de rechtbank dat het determinerende criterium van de effectenportefeuilles de geldwaarde was die zij vertegenwoordigden en niet de effecten die ze samenstelden, daar moeder verregaande beschikkingsdaden stelde met betrekking tot belangrijke bestanddelen van de effectenportefeuilles. Wat het geld betreft, stelde de rechtbank dat moeder daarop het quasi-vruchtgebruik verworven heeft ingevolge de werking van artikel 587 BW. Dit uiteraard onder de verplichting om bij het einde van het vruchtgebruik een gelijke som aan de kinderen terug te betalen.

Dit alles deed de rechtbank besluiten dat de revindicatie (zakenrechtelijke vordering) door de kinderen van de onverdeelde helft van zowel de geldtegoeden als de effectenportefeuilles niet langer mogelijk was. De kinderen beschikken volgens de rechtbank daarentegen wel over een persoonlijke vordering ten aanzien van (de nalatenschap van) hun moeder en dit ter waarde van hun rechten in de nalatenschap van vader. De rechtbank trekt in haar redenering de lijn door van de werking van artikel 587 BW en dit voor alle banktegoeden (zowel de gelden als de effectenportefeuilles). De kinderen zijn derhalve herleid tot persoonlijke schuldeisers in de nalatenschap van moeder. Deze vordering kan opgenomen worden als passief in de nalatenschap van moeder en moet aanvaard worden door Vlabel, gelet op het feit dat het geen schuld betreft die door moeder werd aangegaan (geen toepassing van art. 2.7.3.4.4. VCF).

De uitspraak kan worden bijgetreden wat betreft de geldtegoeden. We maken wel enkele bedenkingen bij de analyse over de effectenportefeuilles, die bekeken moeten worden als een universaliteit van goederen, waarbij geen sprake kan zijn van vermenging wanneer eenzelfde persoon er voor de helft volle eigenaar en voor de helft vruchtgebruiker van is (A. Aydogan, "Aangifte passief biedt soelaas bij vermenging van banktegoeden na overlijden" (noot onder Gent 9 april 2019), *T. Not.* 2020, 172-173).

Hierna staan we eerst even stil bij het verschil op vlak van erfbelasting tussen de zakenrechtelijke of persoonlijke vordering van de kinderen. Nadien geven we enkele tips & tricks om ongewenste situaties met Vlabel te voorkomen.

Verskil tussen de zakenrechtelijke vordering en de persoonlijke vordering

Zowel de zakenrechtelijke vordering als de persoonlijke vordering voor de kinderen houdt rekening met het feit dat zij reeds belast werden op de goederen die zij van hun vader verkregen. Het verschil zit hem evenwel in de manier waarop, en wordt geïllustreerd aan de hand van volgend voorbeeld. Stel dat een effectenportefeuille bij het overlijden van vader 100 waard was, en de kinderen belast werden voor hun blote eigendomsrecht op 50. Bij het overlijden van moeder is de portefeuille 140 waard. Door hun zakenrechtelijke vordering revindiceren de kinderen de helft van de portefeuille. Het is enkel moeder haar helft met waarde 70 die nog in de nalatenschap zit en dus zal moet worden aangegeven, en waarop de kinderen zullen worden belast. In geval van een persoonlijke vordering daarentegen, behoort de portefeuille wel voor het geheel tot de nalatenschap van moeder en zal zij dus voor de geheelheid onder het actief in de aangifte van nalatenschap moeten worden opgenomen, maar zal onder het

passief van de nalatenschap de schuldvordering van de kinderen op moeder worden opgenomen, met een waarde van 50, waardoor zij nog belast worden op 90. Een zakenrechtelijke vordering is voor de kinderen aldus fiscaal voordeliger in geval van waardestijging van de portefeuille. Het omgekeerde geldt evenzeer: een persoonlijke vordering is fiscaal voordeliger in geval van waardedaling van de portefeuille.

Wat kunnen we leren uit dit vonnis?

Om iedere discussie te vermijden, is het aan te raden om klaarheid te scheppen door over te gaan tot de effectieve vereffening en verdeling van de nalatenschap. Bancair-technisch verdient het daarbij aanbeveling om alle banktegoeden (zowel gelden als effectenportefeuilles) overeenkomstig de gerechtigheden van de erfgenamen te boeken: 1/ de helft van de banktegoeden blijven voor de volle eigendom op naam van de langstlevende echtgenote staan, 2/de andere helft wordt geboekt op een nieuwe rekening vruchtgebruik/blote eigendom. Bij overlijden van de langstlevende zullen enkel de banktegoeden 1/ als actief moeten worden opgenomen in de aangifte van nalatenschap, in te dienen n.a.v. dit laatste overlijden.

Wensen de erfgenamen toch een afwijkende regeling te treffen en de langstlevende dus zoveel als mogelijk in het bezit te laten van de tegoeden, dient men dit vonnis (waar evenwel beroep tegen aangetekend is) in gedachten te houden. Sowieso is het aan te bevelen om deze afwijkende regeling te documenteren. Daarbij dient men een onderscheid te maken tussen de banktegoeden die staan op een zicht-/spaarrekening enerzijds en de effectenportefeuilles anderzijds. Met betrekking tot gelden die op een zicht-/spaarrekening staan: hier geldt, zoals de rechtbank correct stelt, artikel 587 BW: in het document kunnen dan best de rekeningstanden opgenomen worden met duidelijke vermelding dat de kinderen een vordering hebben op de langstlevende gelijk aan een nominaal bedrag voor de helft van de gelden op de zicht-/spaarrekening ten tijde van het overlijden van de eerste echtgenoot. Wat de effectenportefeuilles betreft: hier hebben wij, zoals hiervoor reeds geschreven, bedenkingen bij de analyse van rechtbank, gelet op het feit dat de rechtbank de kwalificatie als feitelijke universaliteit niet doortrekt. De aan- of verkoop van financiële instrumenten binnen de portefeuille verandert niets aan de identiteit van die portefeuille, noch aan de eigendomsverhouding van de familieleden op de portefeuille. De langstlevende echtgenoot is voor de ene helft vruchtgebruiker en voor de andere helft volle eigenaar van de portefeuille *as such*. Er kan dus geen sprake zijn van vermenging. Daarom beschikken de kinderen volgens ons dus wel degelijk over een zakenrechtelijke vordering tot revindicatie van de helft van de effectenportefeuille. Ook hier is het aan te raden één en ander schriftelijk vast te leggen en ervoor te zorgen dat het verband tussen de effectenportefeuille op de dag van het eerste overlijden en op de dag van het overlijden van de langstlevende aangetoond kan worden (door middel van rekeninguittreksels) (individualiseerbaarheid van de portefeuille *as such*). Is dat niet mogelijk, dan zullen de kinderen hun rechten kunnen laten gelden door een persoonlijke vordering (maar met andere fiscale behandeling, zoals hiervoor uiteengezet).

Niets verhindert de echtgenoten evenwel om tijdens hun leven reeds een regeling te treffen met betrekking tot bepaalde banktegoeden (geldrekeningen/effectenportefeuilles). Zo kunnen ze bijvoorbeeld via (de wijziging van) hun huwelijkscontract een regeling treffen met betrekking tot de vereffening-verdeling van het gemeenschappelijk vermogen: een verblijvingsbeding ('langst-leeft-al-heeft-beding'), een beding van vooruitmaking of een keuzebeding bij de kavelvorming, zodat op grond van de huwelijksvermogensrechtelijke regeling (bepaalde) financiële tegoeden in volle eigendom toekomen aan de langstlevende.

Maar ook echtgenoten gehuwd onder scheiding van goederen kunnen met betrekking tot goederen die tussen hen in onverdeeldheid zijn via (de wijziging van) hun huwelijksovereenkomst afspreken wat het lot ervan zal zijn bij overlijden van één van hen. Zij kunnen daarvoor gebruik maken van dezelfde mogelijkheden als in een gemeenschapsstelsel. Met betrekking tot eigen goederen zijn uiteraard ook aanwasbedingen mogelijk. Tot slot kan testamentair bepaald worden dat bepaalde tegoeden toekomen aan de langstlevende.

Contact

Greenille Private Client Team, Tel: + 32 2 738 06 50,
Email: greenille@deloitte.com

As a top legal practice in Belgium, Deloitte Legal - *Lawyers* is a full service business law firm, highly recommended by the most authoritative legal guides. Deloitte Legal - *Lawyers* is based in Zaventem, Watermael-Boitsfort, Antwerp, Ghent and Kortrijk. It consists of close to 150 highly qualified Bar-admitted lawyers. Deloitte Legal - *Lawyers* offers expert advice in the fields of banking & finance, commercial, corporate/M&A, employment, IT/IP, public/administrative, insolvency and reorganisations, real estate, EU law, tax law and dispute resolution. Whenever required to ensure a seamless and comprehensive high-quality service, Deloitte Legal - *Lawyers* collaborates closely with other professions (e.g. tax, financial advisory, accountancy, consulting), and with a select group of law firms all over the world.

Deloitte Legal - *Lawyers* provides thorough and practical solutions tailored to the needs of clients ranging from multinational companies, national large and medium-sized enterprises, financial institutions, government bodies to private individuals.

More information: www.deloittelegal.be

© 2020, Deloitte Legal - *Lawyers* - The content and layout of this communication are the copyright of Deloitte Legal - *Lawyers* or its contributors, and are protected under copyright and other relevant and intellectual property rights laws and regulations. No reproduction in any form or through any medium is allowed without the explicit consent of Deloitte Legal - *Lawyers* or its contributors.

[Subscribe](#) | [Unsubscribe](#)